

Кривошея І. І.
кандидат історичних наук,
завідувач кафедри загальної історії,
Уманський державний педагогічний університет
ім. Павла Тичини (Україна, Умань),
igorkryvosheia@gmail.com;
Ярцун Ю. О.
аспірант кафедри історії України,
Уманський державний педагогічний університет
ім. Павла Тичини (Україна, Умань),
uylia_yartsun@mail.ru

ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ ШЛЯХТИ КИЇВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

У статті простежується шлях входження історії повсякдення в коло наукових інтересів українських та зарубіжних дослідників, обґрунтовується актуальність вивчення історії повсякдення загалом та повсякденного життя шляхти на теренах Київської губернії зокрема. У зв'язку з цим проаналізовано найновіші наукові праці сучасних українських істориків, в яких вміщено інформацію про повсякденне життя шляхти Київської губернії від інкорпорації Правобережної України до складу Російської імперії у 1796 р. до закінчення польського Січневого повстання в 1863 р.

***Ключові слова:** повсякденність, історіографія, шляхта, інкорпорація, легітимізація, декласація.*

Соціальна історія будь-якої країни є багатогранною. Антропологічно зорієнтована сучасна історіографія, яка ставить у центр історичного аналізу людину, її світобачення й поведінку, є одним з провідних напрямів сучасного історичного знання. Актуальність вивчення історії повсякденності в сучасній вітчизняній історіографії засвідчує потужно зростаюча тенденція людинознавчих студій. Ознакою нашого часу є те, що проблема “людини в історії” все чіткіше окреслюється в теоретичному та історіографічному аспектах. Хоча до недавнього часу історія повсякдення не була оформлена у самостійний напрям наукових пошуків, її проблематика і раніше знаходилась у полі зору істориків.

Історія повсякденності знайшла своїх прихильників серед академічної, професорсько-викладацької, учительської громадськості, а також серед краєзнавців і журналістів. Науковець О. Коляструку своїй статті “Історія повсякденності в Україні: проблема становлення і легітимізації” проаналізувала шлях розвитку історії повсякденності в сучасній українській історіографії. Авторка стверджує, що історія повсякденності дозволяє вдосконалити методологію історичного пізнання, а також більш глибоко проаналізувати історичний процес, показавши роль пересічної людини в історії [9]. У статті М. Зінчука “Історія повсякденності як новий напрямок гуманітарних досліджень” простежується еволюція поглядів на повсякденність в сучасній західній гуманітарній науковій традиції та історичній науці [6].

Про зростання наукового інтересу до історії шляхетського стану, зокрема Правобережжя, свідчить те, що останнім часом науковий світ поповнили багато праць з цього напрямку, з яких ми можемо почерпнути інформацію стосовно повсякдення шляхти. Серед українських дослідників привілейованого шляхетського стану найбільш помітне місце займають такі провідні

вчені як Є. Чернецький, С. Лисенко, І. Кривошея та Ю. Войтенко.

У праці С. Лисенка та Є. Чернецького на провідне місце виходить проблема специфіки нобілітаційних процесів та легітимації місцевої шляхти Правобережжя. Розкриваючи сутність інкорпораційної політики, яка мала на меті декласувати дрібну правобережну шляхту науковці в більшій чи меншій мірі торкаються проблеми впливу цих процесів на зміну повсякденних устоїв шляхти [11]. Окреме місце займає книга Є. Чернецького “Список шляхти Київської губернії кінця XVIII – першої чверті XIX ст.: Київський повіт”, в якій містяться відомості про майже 10000 шляхетських родин Київської губернії, а це дає нам змогу на конкретних прикладах показати процес поступової зміни традицій у приватному житті шляхти [16].

Монографія Кривошеї І.І. “Шляхта Уманщини в імперську добу”, яка не так давно побачила науковий світ. Варто зазначити, що на даному етапі вона є вагомим дослідженням, що детально висвітлює історію шляхетського стану в зазначених географічних і хронологічних межах та містить персональну інформацію про шляхтичів Уманщини. В монографії автор основну увагу приділяє процесу інкорпорації та легітимації шляхти до стану російського дворянства, її участі у польському національному повстанні 1830-1831 років [7].

У статті Кривошеї І. та Ір. “До питання про інкорпорацію та юридичну легітимацію шляхти Правобережної України в Російській імперії (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)” детально розглядають процес інкорпорації правобережних губерній до складу Російської імперії, а у зв’язку з цим торкаються питання впливу цих процесів на повсякденне шляхетське буття [8].

Становлення шляхти-дворянства, духовенства та інтелігенції з позиції суспільної еліти в інкорпорованій Російською імперією Правобережній Україні кінця XVIII – першої третини XIX ст. – це проблема, яку розкриває у своєму дисертаційному дослідженні Ю. Войтенко, відповідно інформація, яка в ньому міститься в якійсь мірі пояснює соціально-політичні чинники трансформації шляхетського стану, в тому числі і їх приватного щоденного життя [2].

Діяльність генерал-губернаторств в Україні та адміністративних установ Правобережжя, їх правові, ідейні, організаційні аспекти та їх вплив на соціальну структуру місцевого населення розглянула В. Шандра [18; 19; 20]. Одним із багаточисельних прикладів того, що праці В. Шандри можуть бути використані у вивченні задекларованої проблеми слугує той аспект, що дослідниця у одній зі своїх робіт, характеризуючи політику Д. Г. Бібікова, вказує на її вплив на такий важливий аспект повсякденності, як освіту: “Д. Г. Бібіков найменше переймався освітньо-педагогічними проблемами, його турбувало одне глобальне завдання – як із польських і сполонізованих дітей зробити відданих “царю і Отчезству” [19, с. 287].

Серед інших робіт сучасних українських дослідників шляхетського стану варто назвати студії Ю. Поліщука “Шляхта Правобережної України як об’єкт етносоціальної політики російського царизму (кінець XVIII – середина XIX століття)” [14], “Російська влада

та національні меншини Правобережної України в кінці XVIII – на початку XX століття: аналіз джерельної бази” [13] та “Приєднання Правобережної України до Російської імперії та доля польського населення (кінець XVIII – початок XIX ст.)” [12]. Перша стаття, на наш погляд, є досить цінною, адже з огляду на те, що у ній автор аналізує етносоціальну політику російської адміністрації, ми маємо можливість конкретно простежити процес руйнації певного типу шляхетської цивілізації. Автор досить влучно змалював глобальні наслідки російської політики процитувавши слова польського письменника сучасника тих подій Е. Руліковського: “Тепер часи уже не ті. Та богатирська рука, яка раніше відважно тупила палаші на шиях гайдамаків, тепер повинна управляти плугом. Тепер ця шляхта зливається з оточуючим її холопством, приймає його звичаї, мову і недоліки, занурюючись в ледарство і п’янство... не відрізняється вона від нього ані одягом, ані розмовами...” [14, с. 40].

Інша стаття Ю. Поліщука є важливою з огляду на наявну у ній джерельну базу, тобто може слугувати для нас дороговказом у пошуку джерел для подальшої роботи.

Зі статті “Приєднання Правобережної України до Російської імперії та доля польського населення (кінець XVIII – початок XIX ст.)” можна почерпнути інформацію про такий важливий аспект повсякдення польської шляхти як релігійне життя. Автор вказує на те, що поряд із спробами відлучити польську шляхту від управління краєм, обмежити її політичний та економічний вплив, російський царизм розпочав наступ на католицьку та греко-католицьку церкву [12].

Заслугують на увагу праці Б. Гудя, а передусім “Загибель Аркадії. Етносоціальні аспекти українсько-польських конфліктів XIX – першої половини XX століття”, в якій автор прослідковує вплив проблем етносоціального характеру на загальний процес формування та розвитку українсько-польських відносин на теренах Правобережної України та Східної Галичини, а також показує історичний шлях формування відмінних історичних традицій обох націй та вплив на їх зміну політики Російської імперії [3]. Доповненням до цієї праці може слугувати стаття “Польсько-український етносоціальний антагонізм на Київщині, Волині і Поділлі XIX – початку XX століть у дзеркалі української історіографії”, у якій Б. Гудя аналізує праці українських дослідників, які безпосередньо стосуються висвітлення різних сторін шляхетського буття після входження земель Речі Посполитої до Російської імперії [4].

Стаття Ю. Земського “Особливості генези польського націоналізму в Правобережній Україні середини XIX ст.” висвітлює ті чинники повсякденного життя, які впливали на свідомість та ментальність поляків у зазначений період. Як відомо, ментальність та свідомість – це ті категорії, що формуються під впливом щоденних факторів, як вже неодноразово згадувалося, російський царизм ефективно цими категоріями маніпулював, впливаючи на них різними способами і засобами, маючи на меті уподібнити їх російським [5].

Для всебічного розуміння суті означеної проблеми ми не можемо оминати увагою працю відомої дослідниці шляхти Н. Яковенко, які в хронологічному аспекті не

відповідають означеним рамкам, але ознайомлюють нас з особливостями формування своєрідної шляхетської культури, традиціями, які безпосередньо впливали на повсякденне життя представників шляхти, підводять до історичних передумов поділів Речі Посполитої і, як логічний наслідок, до зміни багатівкових надбань цієї держави і її мешканців [22; 23].

У вивченні окремих аспектів означеної проблеми може також допомогти дисертаційне дослідження О. Козія, в якому на прикладі дворянських інституцій Подільської губернії досліджено поступовий процес трансформації владних повноважень шляхетства у період з 1830 по 1863 роки [10]. Хоча дослідження прямо не стосується Київської губернії, але ми можемо приблизно уявити, який вплив мали два польські повстання на життя шляхти у регіоні.

Історик В. Бармакописав корпоративну організацію правобережного дворянства, простеживши формування владних інституцій Російської імперії на цій території та їх вплив на шляхетство, зокрема перехід зі шляхетського стану в стан дворянський [1].

Дослідник шляхетського життя в Україні В. Свербигуз також зробив вагомий внесок у вивчення історії української шляхти, видавши книгу “Старосвітське панство”, завдяки чому ми маємо змогу послуговуватися його доробком у вивченні окресленої проблеми [15].

Таким чином, давши загальну характеристику відомим в Україні працям сучасних українських істориків, які розкривають різні аспекти життя шляхти на теренах Правобережної України, можна зробити висновок, що охарактеризовані праці хоч конкретні і не торкаються висвітлення складових елементів шляхетського повсякдення, але в цілому дають нам багато цікавої і цінної інформації, яка може бути використана при розкритті проблеми повсякденного життя шляхти Київської губернії у 1796 – 1863 роках.

Список використаних джерел

1. Бармак М. В. Формування владних інституцій Російської імперії на Правобережній Україні (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) / М. В. Бармак. – Тернопіль : Видавництво Астон, 2007. – 512 с.
2. Войтенко Ю. М. Еліта Правобережної України в Російському імперському суспільстві: політико-соціальні виміри (1793 – 1832 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. М. Войтенко. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – 20 с.
3. Гудь Б. Загубель Аркадій. Етносоціальні аспекти українсько-польських конфліктів XIX – першої половини XX століття / Б. Гудь. – Львів, 2006. – 448 с.
4. Гудь Б. Польсько-український етносоціальний антагонізм на Київщині, Волині і Поділлі XIX – початку XX століть у дзеркалі української історіографії / Б. Гудь // *Warszawskie zeszyty ukraiноznawcze*. 21-22. Spotkania polsko-ukrainskie. Pod redakcją Stefana Kozaka. – Warszawa : Uniwersytet Warszawski, 2006. – S. 39–53.
5. Земський Ю. Особливості генези польського націоналізму в Правобережній Україні середини XIX ст. / Ю. Земський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gj.nmu.org.ua/pdf/2009/3-4/Zemskiy.pdf>
6. Зінчук М. Ю. Історія повсякденності як новий напрямок гуманітарних досліджень / М. Ю. Зінчук // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Вип. 18. Серія: Історія : збірник наукових праць / за заг. ред. проф. П. С. Григорчука. – Вінниця, 2010. – С. 391–394.
7. Кривошея І. І. Шляхта Уманщини в імперську добу (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) / І. І. Кривошея. – Умань : ВПЦ “Візаві” (Видавець “Сочинський”), 2014. – 254 с.: кольор. іл.
8. Кривошея І. І., Кривошея Ір. І. До питання про інкорпорацію та юридичну легітимацію шляхти Правобережної України в

Російській імперії (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) / І. І. Кривошея, Ір. І. Кривошея // *Південний архів: Збірник наукових праць. Історичні науки*. – Випуск 16. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2004. – С. 82–91.

8. Коляструк О. А. Історія повсякденності в Україні: проблема становлення і легітимації / О. Коляструк // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Вип. 18. Серія: Історія : збірник наукових праць / за заг. ред. проф. П. С. Григорчука. – Вінниця, 2010. – С. 387–390.

10. Козій О. І. Становище польської шляхти на Поділлі в період між повстаннями 1830-31 і 1863 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. І. Козій. – Львів, 1997. – 20 с.

11. Лисенко С., Чернецький Є. Правобережна шляхта (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) / С. Лисенко, Є. Чернецький. – Біла Церква : ТОСК, 2002. – 349 с.

12. Поліщук Ю. Приєднання Правобережної України до Російської імперії та доля польського населення (кінець XVIII – початок XIX ст.) / Ю. Поліщук // *Ucrainica Polonica*. – Т. 3. – Київ – Житомир, 2009. – С. 12–19.

13. Поліщук Ю. Російська влада та національні меншини Правобережної України в кінці XVIII – на початку XX століття: аналіз джерельної бази / Ю. Поліщук [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://shron.chtyvo.org.ua/Polischuk_Yurii/Rosiiska_vlada_ta_natsionalni_menshyny_Pravoberezhnoi_Ukrainy_v_kintsii_KhVIII_na_pochatku_KhKh_stolitit.pdf

14. Поліщук Ю. Шляхта Правобережної України як об’єкт етносоціальної політики російського царизму (кінець XVIII – середина XIX століття) / Ю. Поліщук // *Наукові записки / Збірник*. – К. : Інституту політичних і етносоціальних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2006. – Вип. 29. – С. 30–43.

15. Свербигуз В. Старосвітське панство / В. Свербигуз. – Варшава, 1999. – 249 с.

16. Список шляхти Київської губернії кінця XVIII – першої чверті XIX ст.: Київський повіт / Укладач Є. Чернецький. – Біла Церква: Вид. О. Пшонківський, 2013. – 244 с.

17. Чернецький Є. Правобережна шляхта за російського панування (кінець XVIII – початок XX ст.). Джерела, структура стану, роди / Є. Чернецький. – Біла Церква : Вид. О. В. Пшонківський, 2007. – 176 с.

18. Шандра В. Адміністративні установи Правобережної України кінця XVIII – початку XX ст. в російському законодавстві: джерелознавчий аналітичний огляд / В. Шандра. – К., 1998. – 75 с.

19. Шандра В. Генерал-губернаторства в Україні: XIX – початок XX ст. / В. Шандра. – К., 2005. – 427 с.

20. Шандра В. Київське генерал-губернаторство. 1832 – 1914: історія створення та діяльності, архівний комплекс і його інформативний потенціал / Шандра. – К., 1999. – 143 с.

21. Щербак Н. Національне питання в політиці царизму у Правобережній Україні (кінець XVIII – початок XX ст.) / Н. Щербак. – К., 2005. – 616 с.

22. Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст.: (Волинь і Центральна Україна) / Н. М. Яковенко. – К. : Наук. думка, 1993. – 416 с.: іл.

23. Яковенко Н. М. Нариси історії середньовічної та ранньомодерної України / Н. М. Яковенко. – К. : Критика, 2005. – 584 с.

References

1. Barmak M. V. Formuvannya vladnykh instyuciy Rosijskoyi imperiyi na Pravoberezhnijj Ukrainy (kinecz XVIII – persha polovyna XIX st.). – Ternopil : Vydavnyctvo Aston, 2007. – 512 s.
2. Vojtenko Yu. M. Elita Pravoberezhnoy Ukrainy v Rosijskomu imperskomu suspilstvi: polityko-socialni vymiry (1793 – 1832 rr.): Avtooref. Dysert. kand. ist. nauk : 07.00.01. – Pereyaslav-Xmelnyczkyj, 2008. – 20 s.
3. Gud Bogdan. Zagybel Arkadiyi. Etnosocialni aspekty ukrayinsko-polskykh konfliktiv XIX – pershoj polovyny XX stolittya. – Lviv, 2006. – 448 s.
4. Gud B. Polsko-ukrayinskyj etnosocialnyj antagonizm na Kyivshhyni, Volyni i Podilli XIX – pochatku XX stolit u dzerkali ukrayinskoyi istoriografii // *Warszawskie zeszyty ukraiноznawcze*. 21-22. Spotkania polsko-ukrainskie. Pod redakcją Stefana Kozaka. – Warszawa : Uniwersytet Warszawski, 2006. – S. 39–53.
5. Zemskiy Yu. Osoblyvosti genезy polskogo nacionalizmu v Pravoberezhnijj Ukrainy seredy ny XIX st.” [Elektronnyj resurs] // *Rezhym dostupu* : <http://gj.nmu.org.ua/pdf/2009/3-4/Zemskiy.pdf>

9. Zinchuk M.Yu. Istoriya povsyakdenosti yak novyj napryamok humanitarnyx doslidzhen // Naukovi zapysky Vynnyczkogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni Myxajla Kocyubynskogo. Vyp. 18. Seriya: Istoriya: Zbirnyk naukovykh prac / Za zag. Red. Prof. P. S. Grygorchuka. – Vinnyca, 2010. – S. 391–394.

6. Kryvosheya I.I. Shlyaxta Umanshynov impersku dobu (kinecz XVIII – persha polovyna XIX st.) / I.I. Kryvosheya. – Uman : VPCz “Vizavi” (Vydavacz “Sochinskij”), 2014. – 254 s.: kolor. il.

7. Kryvosheya I.I., Kryvosheya Ir.I. Do pytannya pro inkorporaciyu ta yurydychnu legitymaciyu shlyaxty Pravoberezhnoyi Ukrainy v Rosijskij imperiyi (kinecz XVIII – persha polovyna XIX st.) // Pivdennyj arxiv: Zbirnyk naukovykh prac. Istorychni nauky. – Vypusk 16. – Xerson : Vydavnytstvo XDU, 2004. – S. 82–91.

8. Kolyastruk O. A. Istoriya povsyakdenosti v Ukraini: problema stanovlennya i legitymizaciyi // Naukovi zapysky Vynnyczkogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni Myxajla Kocyubynskogo. Vyp. 18. Seriya: Istoriya: Zbirnyk naukovykh prac / Za zag. Red. Prof. P.S. Grygorchuka. – Vinnyca, 2010. – S. 387–390.

10. Kozij O.I. Stanovyshe polskoyi shlyaxty na Podilli v period mizh povstannamy 1830-31 i 1863 rr. : Avtoref. Dysert. ... kand. ist. nauk : 07.00.01. – Lviv, 1997. – 20 s.

11. Lysenko S., Chermeczkyj Ye. Pravoberezhna shlyaxta (kinecz XVIII – persha polovyna XIX st.). – Bila Cerkva : TOSK, 2002. – 349 s.

12. Polishhuk Yu. Pryyednannya Pravoberezhnoyi Ukrainy do Rosijskoyi imperiyi ta dolya polskogo naselennya (kinecz XVIII – pochatok XIX st.) // Ucrainica Polonica. – T. 3. – Kyiv – Zhytomyr, 2009. – S. 12–19.

13. Polishhuk Yu. Rosijska vlada ta nacionalni menshyny Pravoberezhnoyi Ukrainy v kinci XVIII – na pochatu XX stolittya: analiz dzherelnoyi bazy [Elektronnyj resurs] // Rezhym dostupu : <http://shron.chtyvo.org.ua/> Polischuk Yurii/Rosiiska vlada ta_natsionalni_menshyny_Pravoberezhnoi_Ukrainy_v_kinci_KhVIII_na_pochatu_KhKh_stolittya.pdf

14. Polishhuk Yu. Shlyaxta Pravoberezhnoyi Ukrainy yak obyekt etnosocialnoyi polityky rosijskogo czaryzmu (kinecz XVIII – seredyna XIX stolittya) // Naukovi zapysky / Zbirnyk. – K. : Instytutu politychnyx i etnosocialnyx doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2006. – Vyp. 29. – S. 30–43.

15. Sverbyguz V. Starosvitske panstvo. – Varshava, 1999. – 249 s.

16. Spysok shlyaxty Kyivskoyi guberniyi kincy XVIII – pershoyi chverti XIX st.: Kyivskij povit / Ukladach Ye. Chermeczkyj. – Bila Cerkva: Vyd. O. Pshonkivskij, 2013. – 244 s.

17. Chermeczkyj Yevgen. Pravoberezhna shlyaxta za rosijskogo panuvannya (kinecz XVIII – pochatok XX st.). Dzhherela, struktura stanu, rody. – Bila Cerkva : Vyd. O.V. Pshonkivskij, 2007. – 176 s.

18. Shandra V. Administratyvni ustanovy Pravoberezhnoyi Ukrainy kincy XVIII – pochatu XX st. v rosijskomu zakonodavstvi: dzhereloznavchij analitychnyj oglyad. – K., 1998. – 75 s.

19. Shandra V. General-gubernatorstva v Ukraini: XIX – pochatok XX st. – K., 2005. – 427 s.

20. Shandra V. Kyivske general-gubernatorstvo. 1832 – 1914: istoriya stvorennya ta diyalnosti, arxivnyj kompleks i jого informatyvnyj potencial. – K., 1999. – 143 s.

21. Shherbak N. Nacionalne pytannya v polityci czaryzmu u Pravoberezhnij Ukraini (kinecz XVIII – pochatok XX st.). – K., 2005. – 616 s.

22. Yakovenko N.M. Ukrayinska shlyaxta z kincy XIV do seredyny XVII st.: (Volyn i Centralna Ukrayina). – K. : Nauk. dumka, 1993. – 416 s.: il.

24. Yakovenko N.M. Narisy istoriyi serednovichnoyi ta rannomodernoyi Ukrainy. – K. : Krytyka, 2005. – 584 s.

Kryvosheya I. I., candidate of historical sciences, manager of department of general history, Uman state pedagogical university, the name of Pavlo Tichini (Ukraine, Uman), igorkryvosheia@gmail.com;

Yartsun Y. O., graduate student of department of history of Ukraine, Uman state pedagogical university the name of Pavlo Tichini (Ukraine, Uman), ulyia_yartsun@mail.ru

The daily life of Kiev province gentry in modern Ukrainian historiography

The article traces everyday life's entering the range of scientific interests of Ukrainian and foreign researchers, justifies the relevance the history of everyday life in general and the everyday life of the nobility in the territory of Kiev province in particular. In this regard, analysis of the latest scientific works of modern Ukrainian

historians, which contain information about the daily lives of the nobility Kiev province from incorporation of Right-Bank Ukraine into the Russian Empire in 1796 to the end of the Polish January Uprising in 1863.

Keywords: everyday life, historiography, nobles, incorporation, legitimation, deklassation.

Кривошея И. И., кандидат исторических наук, заведующий кафедрой общей истории, Уманский государственный педагогический университет им. Павла Тичини (Украина, Умань), igorkryvosheia@gmail.com;

Ярцун Ю. А., аспирант кафедры истории Украины, Уманский государственный педагогический университет им. Павла Тичини (Украина, Умань), ulyia_yartsun@mail.ru

Повседневная жизнь шляхты Киевской губернии в современной украинской историографии

В статье прослеживается путь вхождения истории повседневности в круг научных интересов украинских и зарубежных исследователей, обосновывается актуальность изучения истории повседневности в целом и повседневной жизни шляхты на территории Киевской губернии в частности. В связи с этим проанализированы новейшие научные труды современных украинских историков, в которых размещена информация о повседневной жизни шляхты Киевской губернии от инкорпорации Правобережной Украины в состав Российской империи в 1796 до окончания польского Январского восстания в 1863 г.

Ключевые слова: повседневность, историография, шляхта, инкорпорация, легитимация, деклассация.